

Ο ΑΓΩΝ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

La loi, l'unique loi, la loi inexorable,
la loi qui régit tout, est la loi du plus fort;
l'être imparfait périt, maître impitoyable,
la nature le laisse et poursuit son effort.

DANIEL LESUEUR

On ne triomphe dans la vie qu'à la pointe de l'épée, et
l'on murt les armes dans la main.

VOLTAIRE

“Ολοι μας οί άγώνες τελειώνουν, όλες μας ή έριδες ή διεκδικήσεις τερματίζονται με την απόκτησι εκείνου ποϋ έζητούσαμε ή με κάποιο συμβιβασμό· ένας μόνον άγών δέν έχει μήτε σκοπό μήτε τέρμα : ό άγών τής ζωής.

Παλαίουμε για να ζοϋμε : ζοϋμε χάρις στη βία.

“Η ζωή μένει διαρκώς νικήτρια, άλλοιώς πάει άπ' τοϋ να εΐναι.

“Όσοι ζοϋν εΐναι τροπαιοϋχοι, θριαμβευταί· άλλ' ύ- πάρχουν νικηταί και νικηταί.

“Υπάρχουν οί νικηταί εκείνοι, με τó σπαθί ποϋ στάζει άκόμη ή αίχμή του, ποϋ με μάτια σπινθηροβόλα καινού- ριους άναζητοϋν αντίπαλους, πάντα πιό ισχυρούς, για να μετρηθοϋν μαζί τους· άλλ' ύπάρχουν κι' οί άλλοι, ποϋ με τó κεφάλι σκυφτό, πονεμένα τά μέλη, μόλις συγκρατοϋνται άπ' τó να γονατίσουν, να πέσουν, να σωριασθοϋν πάνω στη γή.

.....
“Η ζωή με παρουσιάσθη, άπό μιās άρχής, σαν μιá πάλη διαρκής.

“Άλλ' έρωτώ : ζοϋνε άραγε όσοι δέν βλέπουν τή ζωή μ' αυτή τήν όψη ; Δέν εΐναι ή ζωή, πάλη μοιραία, συνεχής ;

Τή νύχτα, ξαπλόνοντας κανείς για ν' αναπαύσει τó κουρασμένο κορμί του, ξέρει τι έχθρους θά συναντήσει τήν αύριο ;

“Η μεγάλες τής ζωής μου στιγμές στάθηκαν ή στιγμές τής άγωνίας. “Εβλεπα ένα μεγάλο έρωτηματικό γραμένο πάνω σ' ένα άπειλητικό όριζοντα : μαϋρες νύ-

χτες, αγωνιώδεις νυχτιές, ποῦ ἀγνοοῦσα ἂν θὰ τὲς-διεδέ-
χετο ἡ ρόδινη ἀγγή.

Σε' αὐτιά μου ἀντήχησαν κεραυνοὶ ἀπὸ οὐρανοῦς ποῦ
μὲ φάνηκαν αἶθριοι, ἀνέφελοι, κι ἔταξειδεψά πάνω σὲ
πέλαγα εἰρηνικὰ ποῦχαν μόλις κοπάσει ἀπὸ τὴν τρικυμία.

Ἡ ζωὴ εἶναι πάλη, ἔρις, διεκδίκησις, συναγωνισμός·
στὸ τέλος, σχεδὸν λάντα, καταντᾷ ὑποχώρησις, συμβιβασμός.

Ἄλλ' ὑπῆρξαν κι οἱ γενναῖοι ποῦ προτίμησαν ἀπ' τὸν
ταπεινὸ συμβιβασμό, τὸν ἔνδοξο θάνατο. Ἡ σκέψις μας ἄς
πιαίνει πάντα σ' αὐτοὺς τοὺς γενναίους.

Γιὰ τοὺς πολλοὺς ὅμως ἡ ζωὴ εἶναι ἀνατολίτικο πα-
ζάρι: φωνασκοῦν, θορυβοῦν, οὐρλιάζουν, χειρονομοῦν,
ξεκουφαίνουν τὸν κόσμο μὲ τὲς ἄγριες στριγγλιές τους, τὲς
φοβερές· στὸ τέλος δὲ καταιβάζουν ἀδιάντροπα τὶς ἀπαι-
τήσεις τους: ὅλος ὁ καυγᾶς ἦταν γιὰ ἓνα κόκκαλο, ποῦ
ζητοῦσαν — ἀπλούστατα — νὰ γλύψουν.

ΕΝ ΤΟ ΠΑΝ

Je sens un monde en moi, de confuses pensées,
Je sens obscurément que j'ai vécu toujours,
Que j'ai longtemps erré dans les forêts passées.
Et que la tête encore garde en moi ses amours.

JEAN LAHOR

Ὅταν μιὰ πλήμμυρα τὴ διαδέχεται μιὰ ἀναπόφευκτη
ξηρασία, στὸ ρεῦμα τῆς ζωῆς μας, ὅποτε κι αἰσθανόμεθα
τὸν ἑαυτό μας, σὰν παραστρατημένο, ἀποξενωμένο μέσα
στὴ Φύση, σὲ δυσαρμονία μὲ τὴν πραγματικότητα, μιὰ σκέ-
ψις ἔρχεται τότε, ἐπίκουρος, νὰ μᾶς παρηγορήσει καὶ νὰ
σφραγίσει συγχρόνως μέσα μας τὸ τέλος μιᾶς περιόδου τῆς
ζωῆς μας καὶ τὴν ἀπαρχὴ μιᾶς νέας. Ἡ σκέψις αὐτὴ εἶναι
σὰν μιὰ κινητήρια δύναμις ποῦ δημιουργεῖ δίνες καὶ ρεῦ-
ματα μὲς στὸ μυαλό μας.

Ἐννοῶ, τὴ σκέψη τῆς μεταλλαγῆς τῶν ὄντων, ἐξελίξις
των, προοδευτικοῦ περάσματος τῶν ἀπὸ καταστάσεις πιὸ
ἀπλές, σὲ πιὸ σύνθετες, πιὸ συναρμολογημένες, μὲ θαν-
μασιότερη ἐνότητα καὶ μεγαλείτερη ἀκτίνα δράσεως.

Ἡ σκέψις τῆς ἀέννης προοδευτικῆς μεταλλαγῆς τῶν ὄντων μᾶς ἀποκαλύπτει τὸ νῆμα τῆς ἱστορικῆς μας ἐξέλιξης, μᾶς ὑπενθυμίζει πᾶς ἐξήσαμε παλαιότερα κάτω ἀπὸ ἀτελέστερες μορφές ζωῆς, κι ἔτσι μᾶς ἐπιτρέπει ν' ἀτενίσουμε μὲ πιότερη γαλήνη κι ἐμπιστοσύνη τὸ μέλλον.

Μὲ τὸ νὰ μᾶς δείχνει τὲς ἀλλαγές τῶν ὄντων, σὲ ὅλες τὲς βαθμίδες τῆς ζωϊκῆς κλίμακας, ὅλα τὰ στάδια τῆς ἐξέλιξης, ἐκεῖνα ποῦ ὑπῆρξαμε κι ἐκεῖνο ποῦ εἴμεθα, ἐκεῖνο ποῦ ἀπεβάλαμε κι ἐκεῖνο ποῦ ἀποκτήσαμε καὶ διητηρήσαμε ἢ φέραμε σὲ ἀνώτερο βαθμὸ τελειότητος, φαίνεται σα νὰ μᾶς προτρέπει νὰ ἐξορμήσουμε ἀδίστακτα πρὸς καινούριες διαμορφώσεις καὶ μεταμορφώσεις.

Ἡ σκέψις αὐτὴ ἀπλώνει τοὺς ὀρίζοντές μας ἕως ἐκεῖ ποῦ ν' ἀγγαλιάζουν μακρονὰ τοπεῖα τοῦ παρελθόντος, μὲς στὰ ὁποῖα ἡ ζωὴ ἐπλανήθη ἄλλοτε, πρὶν ἀπὸ τὸν ἐρχομὸ τοῦ ἀνθρώπου στὸν κόσμον, ὅπου ἐντοπίζει γιὰ τὰ μαγεμένα καὶ θαμβωμένα ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο τοῦ θεάματος μάτια μας, μιὰν ἀπειρία ἀπὸ μορφές, ποῦ ἐξέλιπαν ἀπὸ καιρὸ, καθεμιὰ μὲ τὴ σειρὰ τῆς, γιὰ ν' ἀφίσουν τὴ σκηνὴ ἐλεύθερη στοὺς τωρινοὺς δράστες.

Πόσον ὠραῖο, σὲ τέτοιες στιγμές, εἶναι, ὅταν ἡ σκέψις αὐτὴ βάζει τὸ πνεῦμα μας σὲ κίνησι, ἀπὸ τὴ μιὰ νὰ βυθίζεται κανεὶς στὴ μελέτη τὴν πιὸ ἐμβριθῆ καὶ τὴν ἔρευνα τὴν πιὸ λεπτομερῆ τῆς φύσης, ἀπὸ τὴν ἄλλη δὲ ν' ἀφίνει ν' ἀπλόνονται ἀνοιχτὰ τὰ φτερά τῆς φαντασίας του, πάνω ἀπὸ τὰ γαλανὰ νερά τοῦ ὄνειρου, πρὸ πάντων τὲς ὄρες, — πόσο πιὸ ὑποβλητικὴς! — τῆς δύσης, ὅπου τὰ σύννεφα, σωριασμένα πάνω ἀπὸ τὸ φλογισμένο ὀρίζοντα, ἀλλάζουν κάθε στιγμὴ καὶ μορφή καὶ χρώματα σχεδιάζοντας τόρα δάση, σὲ μιὰ στιγμὴ βράχους καὶ σπήλαια, κατόπιν νησιδες, βουνοσειρές δενδροσκεπασμένες, ἠφαίστεια σὲ ἐκκρηξι κ.λ. Τὸ θέαμα τῶν πολύμορφων συννέφων ἀρκεῖ ἴσως κάποτε γιὰ νὰ λυγίσει τὲς κῶχες τοῦ πνεύματος, νὰ τοῦ δώσει τὴν ἀπαιτούμενη ἐλαστικότητα, νὰ τὸ καταστήσει πιὸ πειθήνιο στὴν ἀποδοχὴ τῆς μεγάλης ἀλήθειας τῆς μεταλλαγῆς. Ἡ φαντασία, σ' αὐτὴ τὴν περίστασι, ὄχι μόνο δὲν εἶναι κώλυμα στὸ ἔργο τῆς σκέψης, ἀλλ' ἀπεναντίας τὸ ὑποβοηθεῖ καὶ εὐκολύνει.

Καὶ ὅμως, ἡ αἰωνόβια πλάνη τῆς μονιμότητος τῶν πραγμάτων, ἔχει τόσο ριζωθεῖ μέσα στὸ πνεῦμα τοῦ ἀν-

θρώπου, πού αδυνατεῖ σήμερα νά παραδεχθεῖ ἀπεριόριστα τὴν ἰδέα τῆς μεταλλαγῆς.

Καὶ μόνο ἴσως, σὲ σπάνιες στιγμές, ἢ ὕστερα ἀπὸ μιὰ μεγάλη προσπάθεια, εἴμεθα ἀκόμη ἱκανοὶ νά διεισδύσουμε μὲς στὴν ἐνότητα τῆς Φύσης καὶ ν' ἀναγνωρίσουμε πῶς τὸ Πᾶν εἶναι Ἕνα.

Ποίησις καὶ ἐπιστήμη δίδουν τότε χέρι μὲ χέρι καὶ νοιόθουμε τὸν ἑαυτό μας μπροστὰ εἰς τὸ μεγάλο καὶ στὴν ἀρχὴ καταβλητικὸ θέαμα τῆς φύσης, γεμάτο ὄχι μόνο ἀπὸ θαυμασμό, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ εὐγνωμοσύνη, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐμπιστοσύνη καὶ ὑπερηφάνεια. Ἀναγνωρίζουμε πῶς ἂν καὶ δὲν εἴμεθα ἄλλο ἀπὸ ἄπλοι ὄργανισμοί, ἐκτεθειμένοι σὲ τόσες περιπέτειες καὶ κινδύνους, εἴμεθα ὅμως οἱ πιὸ εὐνοημένοι ἀπ' ὅλους τοὺς ὄργανισμούς, γιὰ τὸ λόγο ἀκριβῶς πῶς ἐννοοῦμε τὸν κόσμον, γιὰτὶ σὲ μᾶς μόνο ἔλαχε νά μπορούμε νά περιλάβουμε μέσα σὲ μιὰ συνειδητῆ θεὰ ὁλόκληρο τὸ ἔργο τῆ φύσης.

Γ. ΒΡΙΣΙΜΙΤΖΑΚΗΣ

Ἡ ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ἸΩΝ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

Συμπληρωματικὸ σημεῖωμα τοῦ ἔργου του, μὲ βάσιν τὰ δύο τελευταῖα του βιβλία.

Ὁ κ. Φίλιππος Δραγούμης, ὁ ἐκλεκτὸς πολιτικὸς καὶ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς τοῦ Ἰωνος, συνεχίζοντας τὴν ἔκδοσιν τῶν ἀπάντων τοῦ ἀδελφοῦ του, προλογίζει κάπου-κάπου συμπληρωματικὰ καὶ ἐπεξηγηματικὰ βοηθώντας τὸν ἀναγνώστη στὸν κατατοπισμὸ ἐπὶ τῆς ἐμφανιζομένης ἐργασίας.

Ἡ συμβολὴ αὐτῆ τοῦ εὐσυνειδήτου ἀδελφοῦ ἔχει διπλᾶ τὰ καλά καὶ πρῶτα πρῶτα διότι, χωρὶς νά χαρίζεται στὸν Ἰωνα, μᾶς γνωρίζει τὸν πραγματικὸ Δραγούμη τῶν στιγμῶν καὶ τῶν ἡμερῶν πού ἐμεῖς δὲν γνωρίσαμε.

Παρακολουθώντας μ' ἐνδιαφέρον τὴν ἐξέλιξη του, γνωρίζει κάθε τί πού μᾶς ἐνδιαφέρει, τὶς σκέψεις του, τὶς ἀμφιβολίες του, τὰ ἐλαττώματά του, πού δὲν μπορούσε